

Оксанка

Лариса Письменна

І знову прийшов на цю вузеньку, порослу густим бур'яном вуличку на тихій околиці міста. Якби не сріблясті рамена телевізійних щогл, не перекреслене молочним слідом реактивного літака небо над ними, то здавалося б, що ця безлюдна тиха вуличка виринула з сивої давнини.

Він сам не, міг пояснити, навіщо приходить сюди і, ховаючися від людей, блукає навколо невеличкого, повитого диким виноградом будиночка, навіщо приходить до того місця, де найгостріше відчуває свою образу й самотність. Навіщо приходить, знаючи, що цього не можна робити.

З годину тому над містом відшумувала гроза. Бешкетлива, навальна, стрімливо промчала на розпанаханих блискавицями крилах, і вже здалеку умиротвореним зітханням м'яко падали вниз на омиті лани останні відгуки грому. Посеред вулички довгасті люстерка калюж віддзеркалювали сонячне торжествуюче небо. Ніби не судилося їм незабаром зникнути, залишити по собі тільки вогку відлаковану поверхню розмитої землі з відбитками чужих байдужих ніг. Від цієї думки соковиті, оновлені зливою барви щедрого літа здалися фальшивими, як усмішка нещирого друга. Може, тому, що як приходив сюди, намагався нічому не вірити.

Пройшовся кілька разів повз будиночок, сторожко прислухаючись до кожного звуку. Не знайшовши того, що шукав, подався геть, але тільки для того, щоб невдовзі повернутись назад.

Цього разу йому пощастило. Затамував подих, зупинився і охриплим від хвилювання голосом стиха покликав:

— Оксанко...

Воно не почуло його, це білоголове, в короткій забризканій льолі, дитинча. Воно, захоплено повискуючи, хлюпалося засмаглими ноженнями в калюжці, а сонце ж світило так яскраво, а зелений оксамит мурави був такий принадний, а все на світі було таке цікаве й вагоме, що годі було почути той несміливий оклик.

Тоді він нерішуче озирнувся і підійшов ближче.

— Здорова була, Оксанко!

На нього глянули ясно-карі, занадто знайомі, щоб можна було без болю дивитися в них, очі. Дівча впізнало його і радісно заплескало в долоні.

— Дядя прийшов!

Він спохмурнів і відвернувся. Защеміла образа. Не треба було приходити, знав же...

Та дитина вже підбігла і вхопилася мокрими рученятами за його руку, велику, жиливу, з синюватими слідами металевого пилу, що навіки в'ївся в шкіру, міцну чоловічу руку, яка так безсило звисала, неначе у хворого.

Цей дотик перевернув душу. Несподівано для себе підхопив дитину і притиснув до грудей. Мабуть, занадто сильно, бо Оксанка стала випрочуватись.

— Ну-у... дядю...

Від хвилювання трохи паморочилася голова. Досі не зважувався торкатись дитини, навіть боявся цього. Віддаля дивився, іноді запитував щось — аби почути її ясний голосок. А сьогодні це вийшло само собою. Відчував, що чинить щось недозволене — ніби краде те, що не належало йому, але не міг спинити себе, своєї болючої ніжності. А дівча обхопило його руками за ший, зазірало в обличчя і безтурботно щебетало про щось своє.

— Оксанко...

Хотілось сказати щось ласкаве, але тільки стиха повторював її ім'я:

— Оксанко, Оксаночко...

Деся клацнула хвіртка, завищав, брязкаючи цепом, собака. Він здригнувся і похапцем опустил дитину на землю.

— Бувай здорова, маленька..

— Дядя вже йде?

— Так...

— А дядя знову прийде?

— Не знаю, Океанию.

Він справді не знав — прийде чи ні, як не знав і того, чому не відчуває відрази до цієї дитини, причини його муки. Адже була така схожа на неї і, може, колись, коли стане доросла, триматиме в своїх руках чиєсь життя і теж, як вона, знівечить його.

Чи саме тому, що така схожа на неї? Тільки' на неї?

Оксанка не хотіла його так швидко відпускати. Пустотливо вчепилась в одіжку, притулилась круглим, смаглявим, як стиглий лісовий горішок, личком і лукаво сміялася.

— Не пущу-у! Я не хочу, щоб дядя ішов!

Він теж не хотів. Нахилився і незграбно погладив сплутане, золотаве, ніби просякнуте сонцем, волосся. І знову цей дотик щемливим болем озвався у серці. Посміхнувся якось винувато й розгублено... Та нараз кров кинулася йому в обличчя. Різко відштовхнувшись від себе дитину і швидко пішов геть.

"Яке безглуздя!" — лютував на себе, прискорюючи ходу. Гучне биття серця заглушало власні кроки, і все ж він чув той поривчастий, гарячковий подих, від якого намагався втекти.

Вона наздогнала його й зупинила. Задихаючись, притиснула тонкі руки до грудей, стала перед ним — невисока на зріст, йому по плече, золотоволоса, як Оксанка, і такими ж, як в Оксанки, ясно-карими—колись найдорожчими в світі — очима благально дивилась. І мовчала.

Йому впала в око фіолетова чорнильна плямка на вказівному пальці її правої руки. І досі так... Пригадав — любив посміятися з того, що, виправляючи зошити своїх малюків, вона сама завжди бруднить пальці чорнилом, як першокласниця. А втім, до чого це зараз?

Він спробував звернути вбік, та вона заступила дорогу.

— Постривай... скажи...

— Чого тобі треба? — із зусиллям вимовив він. — Нема нам про що говорити.

— Ні, ні, я так далі не можу. Невже ти ніколи не зможеш простити?

Серце в грудях шарпнулося з таким болем, що він мало не застогнав. Переміг себе, відвів погляд — щоб не ослабнути і не простити.

— Я ж знаю, що ти приходиш до Оксанки. Я вже не вперше бачу. Сьогодні ти взяв її на руки... Отже, ти зміг би її полюбити. А вона... вона ніколи б не дізналася, що не ти її батько.

Цього не можна було казати. Вона зрозуміла, коли він здригнувся, немов від удару, і їхні погляди на мить зустрілися. Саме цього не можна було казати!

— Відійди.

Вона знітилась, опустила голову і мовчки відступила.

...Вночі він дивився в темну понуру стелю і думав. Немов сторінки знайомої книги, перегортав роки, місяці, дні їхнього спільного життя. Він пам'ятав їх так добре, що здавалось, нічого нового не міг вже там знайти. І знову, у спогадах, радість оберталася болем, довір'я — гірким докором, любов — зненавистю.

Любов — зненавистю. Любов... зненавистю? Ні. Саме в цьому й було щось нове. Зненависть зникла. Коли? Не сьогодні. І не відразу. Вона зникла повільно, як тоне важка мертва крижина під легеньким, ледь відчутним дотиком несміливого сонячного променя. Крижина спочатку стає крихкою, хоч зовні вона все така ж важка й масивна. І коли зненацька руйнується, то нічого неприродного в тому немає: її переміг слабенький, тендітний сонячний промінець.

Промінець... Навколо нього уперто кружляли думки. Він ніби знову відчув легкий дотик дитячих рученят. Чужа дитина, її ганьба, його нещастя... Якби не вона, все склалося б значно простіше і легше.

Було це минулого року. Того похмурого осіннього дня туга стала така нестерпна, що він нарешті не витримав і пішов туди, на тиху околицю, до будиночка, повитого криваво-червоним мереживом дикого винограду. Бо не мав сили далі боротися з бажанням побачити її, хоч здалеку, на одну хвилинку. Знав уже, що той, хто так брутально й жорстоко ввійшов у їхнє життя і зруйнував його, давно виїхав з міста. Та це нічого не змінювало, того, що сталося, не можна ні забути, ні простити. Просто хотів глянути, може, тільки для того, щоб кинути в неї свій біль і зневагу. Щоб і їй заболіло, як боліло йому.

Стояв біля хвіртки і напружено чекав — вийде чи ні? Ні, не вийшла, не посміла.

Не відразу й звернув увагу на маленький волохатий клубочок — дитинча в сірій шубці, що заклопотано кублилося біля воріт на купі пожовклого листя. Помітив лише тоді, коли воно — смішне, неповоротке ведмежатко — придибало впритул. Він глянув... Сумніву не було, це її дитина, про яку досі не знав і чомусь ніколи не думав про можливість її існування.

Стояв приголомшений, забувши, навіщо прийшов. Мале потяглося до нього, він одсахнувся. Не пам'ятає, як дійшов додому, що робив, що думав тоді. Повернувся з

подвійним тягарем. І з подвійною зненавистю.

Вдруге пішов туди нескоро. Вже не до неї, а до її дитини. Для чого? Він сам не знав. Мусив побачити, придивитись. І побачив. Потім прийшов знову і знову...

Ясно-карі, в пухнастих віях очі, довірливі і чисті, зазирнули в душу, освітили її — темну, зневірену. Ні, не зненависть, як весь час запевняв себе, а щось зовсім інше приводить його раз у раз до цієї дитини. Навіщо це йому?

Не знає. Нічого вже він не знає, відчуває тільки одне: порожнім і мертвим буде його життя без цих пустотливих рученят, без дитячого щебету. І без ясних, таких довірливих оченят.

Коротка ніч тяглася без кінця. А він уже не міг довше чекати, вже й так занадто багато втратив часу. І не хотів більше втрачати жодної хвилини.

Підвівся і, гарячково поспішаючи, почав одягатись. Зупинився у дверях, стріпнув головою, неначе відганяв од себе примару.

Що він робить? Невже простив? Невже знову повірив?

Ні. Поки що — ні.

Тоді — чому ж повертається?

Оксанка! її дитина, яку так хотів зненавидіти і не зміг. Маленьке беззахисне дівчатко відіграло серпе, забрало в полон і не відпустило.

Швидко, не озираючись, ішов мовчазними вулицями. Важкі розхристані хмари купчилися на обрії, намагалися потьмарити ранок. Зненацька на сході, крізь товщу набряклих хмар, прорвався перший вранішній промінь, хлюпнув гарячим сонячним золотом на тривожне, розвихрене небо.

Оксанка...

1963 р.